

ȘOCUL ROMÂNESC DIN 1916

IONEL CLAUDIU DUMITRESCU*

Un adevărat paratrăsnet. Ofensiva românească a fost precum un trăsnet pentru comandamentul Puterilor Centrale. Un front lung de 1.200 km trebuia închis cu ceva. Existau în mod firesc forțe de acoperire a frontierelor. Austro-Ungaria avea în Transilvania 35.000 de militari disponibili, absolut insuficienți. Nici tehnica artileristică și mitralierele nu puteau să compenseze inferioritatea numerică absolută. Era nevoie să fie sporite efectivele locale cu noi recruți. Nici Armata a III-a bulgară nu putea să echilibreze raportul de forțe prin cei 120.000 de militari. Un flux de trupe de pe alte fronturi trebuia obligatoriu dirijat spre Ardeal și spre Dobrogea. Divizia 217 infanterie germană a fost trimisă de urgență din rezervă și a fost măcinată pe frontul sudic. A suportat apoi șocul din luptele pentru București, marea unitate fiind aproape în pragul nimicirii complete.

Au apărut divizii de pe frontul francez și de pe cel rusesc. Corpul alpin bavarez a plecat de la Verdun pentru a fi măcinat la Sibiu și pe Valea Oltului. O forță de elită a pierdut timp, bani și oameni într-o regiune definită drept secundară. Erau scoase din dispozitivul occidental 11 batalioane însoțite de 10,5 baterii și o companie de aruncătoare de mine¹. Frontul rusesc a cedat și el trupe numeroase, ceea ce înseamnă că priceperea comandanților și voința trupei erau la pământ. Au fost detașate unități și de la Salonic, aliații scăpând astfel de detașamente de asalt germane. Calitatea unităților bulgare și austriece nu permitea străpungerea sistemelor defensive ale Antantei.

Comandamentul inamic s-a mișcat mult mai repede decât au estimat planificatorii aliați și la sfârșitul lunii septembrie 1916 erau deja în linie 324 batalioane de infanterie și 197 de escadroane. Teoretic, trupele româno-ruse erau superioare prin cele 385 de batalioane, dar cele 1.445 de mitraliere puteau să taie elanul ofensiv al infanteriștilor cu mare ușurință². Trebuie să se remarce

* Colegiul Național „Alexandru Odobescu“, Pitești.

¹ *România în războiul mondial 1916-1919*, vol. III, partea I, Imprimeria Națională, București, 1940, p. 1062.

² *România în războiul mondial 1916-1919*, vol. III, partea I, Imprimeria Națională, București, 1940, Anexa I.

faptul că împotriva României au apărut ca din iarbă verde foarte multă tehnică automată, ceea ce înseamnă că a fost detașată din alte sectoare și densitatea de gloanțe a trebuit să scadă semnificativ. Se observă că inamicul a deplasat spre linia Carpaților și în Dobrogea importante forțe de cavalerie, ceea ce a însemnat că a renunțat la spargerea frontului în alte sectoare. Dorea o spectaculoasă operațiune de nimicire a trupelor române prin folosirea unităților mobile, dar planurile au fost zădărnice de pierderile importante suferite.

Diviziile de infanterie nu mai erau cele mai importante piese de pe câmpul de luptă. Detașarea bateriilor de artilerie grea a risipit puterea de foc a tunurilor. Au fost trimise spre Carpați obuziere austriece de calibrul 305 mm ce lansau proiectile grele de 287 kg sau șrapnele de 300 kg³. Chiar dacă România nu dispunea de prea multe aparate de zbor, armata germană a detașat un număr important de tunuri antiaeriene în Transilvania. Au fost disponibilizate pentru o victorie rapidă 379,5 de baterii de artilerie, capitol la care aliații româno-ruși erau inferiori deja în septembrie. Soldații români erau impresionați și de forța de distrugere a proiectilelor lansate de cele 16 companii de aruncătoare de mine⁴. Tirul curb al noilor arme făcea adăpostirea în tranșee periculoasă. Companii de aviație au fost mutate de pe frontul italian și de Vest. Șase unități cu avioane cu cruci negre pe aripi au fost mobilizate pentru a ține cerul curat și a teroriza trupele de la sol⁵. Diviziile de cavalerie au fost dispuse pentru a profita de spațiile largi de manevră după ieșirea din munți, dar au pierdut timp, oameni și materiale fără să poată realiza manevre largi.

Comandamentul german a hotărât că trebuie să aplice corect doctrina militară prin atacarea celui mai slab adversar după ce comisese eroarea asaltului asupra fortăreței Verdun. Au fost detașate toate trupele de care nu era nevoie în apărarea unor sectoare de front sau care se aflau în rezervă. Asupra României au fost aruncate de către austro-germani 24 divizii de infanterie, 6 brigăzi de vânători de munte⁶ și 11,5 divizii de cavalerie⁷. Există mitul că intrarea României în război a ajutat în mod deosebit frontul francez prin retragerea de trupe din sectoarele amenințate. Datele de arhivă demonstrează exact contrariul. Au plecat din Franța patru divizii și alte zece de pe frontul rusesc⁸, deci România a ajutat masiv Rusia.

³ Ioan Scafeș, Cornel Scafeș, *Fabricat la Škoda Werke*, Editura Alpha MDM, București, 2010, p. 34.

⁴ *România în războiul mondial 1916-1919*, vol. III, partea I, Imprimeria Națională, București, 1940, Anexa I.

⁵ *România în războiul mondial 1916-1919*, vol. III, partea I, Imprimeria Națională, București, 1940, Anexa I.

⁶ Două brigăzi formau o divizie.

⁷ Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial 1914-1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 251.

⁸ Mircea N. Popa, *op. cit.*, p. 251.

Epuizarea munițiilor. Armata germană era inferioară numeric și a compensat oamenii prin introducerea masivă a mașinilor pe câmpul de luptă. O mitralieră nu este importantă prin masa proprie, ci prin consumul de cartușe. Obligatoriu trebuia să dispună de 10.000 de lovituri. Artileria era cel mai mare consumator de metale și explozibili. Mitralierele erau utile împotriva infanteriei în câmp deschis, dar soldații au învățat să se îngroape în teren pentru a se adăposti de ucigătorul tir razant.

Generalii germani au încercat să înfrângă trupele române rapid, dar trecerea la războiul de tranșee n-a însemnat vreo bucurie. Fiecare metru de tranșee implica un consum fabulos de muniții. S-a calculat că erau necesare în condiții ideale de precizie 10 lovituri de calibrul 75 mm pentru un metru sau 5-6 de calibrul 100 mm. O mitralieră adăpostită putea să fie neutralizată cu 100 de proiectile de 75 mm sau 80 de 100 mm.

Dacă distanța față de țintă creștea, consumul se amplifica direct proporțional. Cum „centralii” erau inferiori în ceea ce privește materiile prime și producția, orice proiectil tras în România însemna un pas mai mic sau mare spre înfrângere. Teoretic, n-ar fi trebuit să existe vreun tun inamic în Carpați, dar aliații n-au știut să lupte eficient, ceea ce s-a văzut pe Somme sau pe frontul italian în 1916⁹. Nici în 1917 n-au reușit italienii să spargă un front austriac destul de vulnerabil prin moralul trupelor și dotare.

Militarii germani erau sfătuiți să facă economie la capitolul muniții, dar pe frontul românesc au dat dovadă de o „generozitate” ieșită din comun. Bombele de aviație erau risipite prin orașe și sate fără discriminare, rezultatele militare fiind aproape nule. Orașul București a fost ținta favorită pentru a distruge moralul populației civile. Au fost morți și răniți, dar luptele au continuat. Mai mult. Apărarea antiaeriană a făcut victime printre aparatele cu cruci negre pe aripi. Două dirijabile au fost pierdute în urma unor incursiuni în spațiul aerian românesc¹⁰. Nu era chiar lipsit de pericole cum ar fi părut în raport cu resursele alocate de celelalte puteri implicate în conflict apărării antiaeriene.

Tunurile germane executau pentru sprijinirea infanteriștilor bombardamente intense de câteva ore înaintea atacurilor. Era lansată chiar muniție chimică, dar curenții de aer și războiul de mișcare au impus folosirea limitată a gazelor otrăvitoare. Era nevoie de ele în altă parte, dar stăteau imobilizate în chesoanele deplasate pe frontul românesc.

Generalul Erich von Ludendorff a scris că, printre sarcinile de serviciu pe care le-a îndeplinit în timpul războiului, era responsabil cu distribuirea trenurilor cu muniții într-o perioadă în care se resimțea o criză masivă¹¹ din

⁹ [https://en.wikipedia.org/wiki/Italian_Front_\(World_War_I\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Italian_Front_(World_War_I))

¹⁰ Unii autori scriu despre pierderea a trei imense aparate de zbor.

¹¹ Ludendorff, Erich, *Souvenirs de guerre (1914-1918)*, tome premier, Payot, Paris, 1921, p. 169.

cauza consumului ridicat de la Verdun¹² și de pe Somme. Intrarea României în conflict a implicat dirijarea unei părți a explozibililor spre noua linie de front. Cantitatea poate să fi fost redusă raportat la totalul producției militare, dar Germania era deja depășită de aliați și chiar se constata superioritatea tunurilor britanice asupra pieselor germane decalibrate de tirul intens din timpul ofensivei asupra cetății Verdun. Berlinul a fost obligat să încalce principiul concentrării forțelor și a pierdut victoria în conflict.

Epuizarea trupelor. Avansarea în Transilvania a dus la măcinarea trupelor de acoperire, zilnic fiind raportate pierderi semnificative în oameni. Ofensiva dinspre Buzău a dus la nimicirea unui batalion de infanterie. Bătălia pentru muntele Alion a însemnat respingerea forțelor maghiare din regiune și capturarea unui număr ridicat de militari, inclusiv a armamentului din dotare¹³. A fost capturat chiar comandantul sectorului fortificat Alion, maiorul Wolf.

Bătălia de la Turtucaia a fost considerată un adevărat dezastru pentru armata română, forțele din capul de pod fiind nimicite aproape în totalitate. Comandamentul bulgar avea însă de plâns pierderea a 1.517 militari și alți 4.778 au fost răniți. Alte surse dau 199 ofițeri și 7.773 militari bulgari morți sau răniți¹⁴. Bătălia de la Bazargic a fost considerată tot un eșec al trupelor aliate româno-ruse, dar pierderile bulgare s-au ridicat la 1.053 de morți și la 2324 de răniți¹⁵. Erau din cele mai proaspete trupe și nu mai existau înlocuitori de calitate disponibili. Asaltul spre nordul Dobrogei a adus noi hecatombe printre atacatori. Numai Brigada Vidin a pierdut în ziua de 14 septembrie 1916 doi ofițeri și 168 de soldați morți, alți 341 răniți¹⁶. Era o singură zi. Luptele erau deosebit de sângeroase în raport cu forțele angajate de statul de la sud de fluviu. Din păcate, artileria navală rusă n-a intervenit eficient pe Dunăre sau pe mare pentru sprijinirea apărătorilor și nici n-a amenințat serios litoralul bulgăresc și turcesc pentru atragerea unor importante forțe inamice. Marinarii ruși erau mai preocupați cu ideile politice decât cu căutarea soluțiilor pentru victoria militară. Nici infanteriștii n-au fost ocoliți de ideile subversive lansate de grupările de stânga. A urmat nenorocirea fără precedent numită revoluția din octombrie.

Soldații români au reușit acțiuni spectaculoase de capturare a militarilor inamici și până în octombrie 1916 au strâns 103 ofițeri și aproape

¹² Ion Jitianu, *Verdunul în văpae 1914-1918*, București, 1936, p. 88.

¹³ Constantin Kirișescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 237.

¹⁴ Constantin Kirișescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 337.

¹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Dobrich

¹⁶ Constantin Kirișescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 352.

15.000 trupă¹⁷, ceea ce echivalează cu o divizie completă scoasă din luptă. Au fost date și alte lovituri grele unităților inamice, permanent fiind necesară refacerea efectivelor cu recruți utili poate în alte sectoare. Astfel, Divizia 217 infanterie germană a suportat asaltul din noiembrie 1916 pentru salvarea Bucureștiului și a avut regimentele greu încercate. A fost aproape de nimicirea completă¹⁸. A pierdut în doar două zile 1.500 de militari luați prizonieri, 20 tunuri și 30 de mitraliere. Păstrarea unui potențial ofensiv implica o refacere masivă a mării unități germane. Superioritatea Antantei creștea permanent prin acțiunea românilor.

Șocul economic. Industria însemna în războiul modern mai mult decât o superioritate pe câmpul de luptă. Metalurgia stătea la baza producției de arme și muniții. Micul centru industrial de la Vlăhița a căzut în stăpânirea noului inamic. Conducerea de la Viena a privit cu groază cum trupele române trec Carpații și ocupă bazinul carbonifer din Valea Jiului. Fără combustibil nu mai puteau să funcționeze nici furnalele de la Hunedoara de care se apropiau detașamentele de avangardă românești.

Nu este de mirare că furia germană a lovit prima dată în zona Hațegului prin Divizia 187 infanterie adusă tocmai din Franța. Orașul Brașov avea o rafinărie și capacități de rafinare a zahărului. În plus, orice suprafață de teren eliberată însemna o catastrofă pentru Austria și Germania, populațiile din regiunile industrializate resimțind din plin efectele blocadei navale britanice.

Generalul Erich von Ludendorff amintește în memoriile sale un fapt aparent banal pentru desfășurarea ostilităților: trupele române au evacuat în Moldova mii de vagoane germane trimise spre încărcare înainte de începerea ostilităților. Au fost capturate unele românești, dar erau prea puține pentru necesitățile strategice ale invadatorului. Aceste capturi au încetinit desfășurarea forțelor centrale, alături de rețeaua feroviară austro-ungară cu o capacitate redusă de transport. În plus, distrugerile produse în timpul luptelor au fost imposibil de reparat doar prin eforturile unităților de geniu și fabrici din Reich au primit comenzi serioase în domeniul feroviar. Conducerea marinei imperiale era uimită de această deturnare de metal prețios și forță de muncă în dauna producției navale¹⁹.

¹⁷ Constantin Kirișescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 304.

¹⁸ Constantin Kirișescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 505.

¹⁹ Amiral Scheer, *La Flotte Allemande de Haute Mer pendant la Guerre Mondiale*, Payot, Paris, 1928, p. 391.

Adevăratul motiv al sosirii valului german. Teoriile actuale nu justifică mutarea pieselor grele germane împotriva pionilor români. Cerealele și petrolul puteau să fie foarte utile pentru efortul de război, dar nu explică obsesia comandanților germani de a neutraliza armata română în Transilvania. Altul trebuia să fie motivul și acesta a fost găsit tot în industria din Ardeal. Austro-Ungaria avea la Turda și Târnăveni două uzine chimice unde sarea ieftină era prelucrată cu ajutorul energiei oferite de gazele naturale din regiune. Sarea de bucătărie pare pentru mulți doar un adaos util pentru a da gust alimentelor. Tot ceea ce arată inofensiv poate să fie periculos. Clorura de sodiu stă la baza producției de clor. Gazul toxic a fost folosit inițial pe front sub formă de nori, dar eficiența armei era diminuată de vânt. S-a trecut apoi la prepararea fosgenului și apoi a temutei iperite, ambele substanțe având în structură gazul galben - verzui. Cele două fabrici au asigurat cam o treime din clorul necesar industriei gazelor toxice de luptă²⁰. Arma chimică a tăiat elanul forțelor Antantei și a permis Germaniei să reziste până-n 1918.

Intrarea României în conflictul mondial a dus la risipirea și măcinarea forțelor Puterilor Centrale pe un front unde nu se putea obține decizia. Germania trebuia să ajungă cu diviziile la fabricile franceze și engleze de armament, dar a pierdut timpul și resursele prin Carpați. Contribuția românească a fost decisivă prin devierea energiilor precum un paratrăsnet. Armata germană a reușit să dea o mare lovitură abia după retragerea României și Rusiei din conflict și atunci trupele plecate din Moldova au spulberat forțele italiene la Caporetto. Perioada august 1916 – octombrie 1917 a însemnat blocarea ofensivelor aliate și pregătirea străpungerii frontului românesc din zona Vrancea. Eșecul feldmareșalului August von Mackensen a fost un dezastru pentru comandamentul german. Faptele sunt clare, dar interpretările au fost greșite și nu s-a respectat principiul fundamental *sine ira et studio* în scrierea istoriei.

România a mai fost importantă pentru aliați și după semnarea armistițiului cu Puterile Centrale. Armata a IX-a, golită totuși de principalele forțe de șoc, a fost menținută ca forță de ocupație și pentru ca nu cumva să mai existe vreo surpriză din partea conducerii de la Iași. Au fost scoase multe bunuri alimentare și produse petrolifere, dar prea mulți oameni au rămas imobilizați la Dunăre în mod absolut inutil pentru obținerea deciziei în 1918. Și Austro-Ungaria a păstrat efective în Transilvania. Bulgaria avea ceva unități în Dobrogea.

²⁰ Constantin Verdeș, *Arma chimică de război și întrebuințarea ei pe câmpul de luptă*, Tipografia Școalei Speciale a Artileriei, Timișoara, 1924, p. 105.

Importanța intrării României în conflict. S-a discutat mult despre rolul intrării armatei române în acțiune și unii specialiști români și străini au ajuns la concluzia că mare lucru n-a însemnat aportul trupelor trecute peste Carpați pentru victoria Antantei. Autorii care au trăit ororile războiului au avut o altă părere și nu credem că erau plătiți să scrie favorabil unui stat mic și uitat de lumea zisă civilizată. Victor Giraud a afirmat în 1919 că alianța austro-germană a luat 117.000 de prizonieri români, dar a slăbit fiindcă n-a scos inamicul complet din front²¹. Ar fi fost mult mai bine dacă lua Verdunul și nu Bucureștiul²².

Concluzii. Intrarea României în conflict a modificat situația strategică generală, Berlinul fiind obligat să oprească ofensiva de pe frontul francez și să se mulțumească cu minime câștiguri teritoriale în regiunea Verdun.

S-a instalat o defensivă generală în tabăra Puterilor Centrale, marile planuri de atac fiind amânate pentru 1917 și apoi pentru 1918.

Victoria germanilor în România a fost un pas spre înfrângere fiindcă nu s-a reușit capturarea sau nimicirea capacităților industriale ale Antantei. A fost timp pierdut și acesta nu poate să fie recuperat vreodată. Inamicul a profitat pentru a dezvolta rapid o bază industrială ce a asigurat supremația militară la capitolul înzestrare.

Cantitățile de produse capturate în România nu erau suficiente decât pentru prelungirea agoniei populației din Austro-Ungaria și Germania. Chiar și Erich von Ludendorff a recunoscut penuria de alimente și materiale strategice după ocuparea statului dunărean²³. Puterile Centrale aveau mari probleme cu întreținerea Bulgariei și Turciei, ultima având o agricultură ce nu cunoștea încă plugul din fier²⁴.

Antanta a sesizat importanța noului aliat în deturnarea atenției strategilor inamici și a continuat să livreze tehnică de luptă și materiale pentru industria de război. Șocul românesc ar fi fost deosebit de important dacă armata rusă n-ar fi fost contaminată și descompusă de ideile politice utopice.

Antanta n-a știut să profite de acțiunea românească fiindcă nu avea un comandament unic capabil să coordoneze eforturile militare pe linii exterioare. Cetatea asediată a reacționat rapid și eficient cu ajutorul căilor ferate.

Prezentarea evenimentelor din 1916 se face în prezent de către unii cercetători ca și cum România ar fi fost obligată singură să obțină victoria împotriva celor patru imperii inamice și Antanta n-ar fi avut același obiectiv.

²¹ Victor Giraud, *Histoire de la Grande Guerre*, tome seconde, Hachette, Paris, 1919, p. 389.

²² *Ibidem*, p. 389.

²³ Ludendorff, Erich, *Souvenirs de guerre (1914-1918)*, tome premier, Payot, Paris, 1921, p. 389.

²⁴ Ludendorff, Erich, *Souvenirs de guerre (1914-1918)*, tome premier, Payot, Paris, 1921, p. 389.

Nu se poate sesiza importanța reală a intrării României în conflict din moment ce nu cunoaștem numărul de victime produs în forțele militare inamice. Lipsa unui bilanț permite apariția unor „specialiști” dornici de afirmare prin lansarea de tot felul de teze fanteziste cu priză la public.

THE SHOCK OF 1916

Abstract

Historians have discussed much on the topic of Romania's role in the conduct of the First World War and thus arose the theory of entry into conflict too late in relation of the Brusilov offensive

Also has been criticized the Romanian campaign plan, and putting it into practice through the invasion of Transylvania through all the passes

There is a theory that the Romanian army more puzzled the allied armies, Russia being forced to dispel the forces on a new front, without having noticed that Germans had the same problem. Could it be true these theses?

Does the participation of Romanian military forces has been addressed in a manner too nationalist and exaggerated with the importance in the riding world conflict?